

KÖMÜVES BARBARA *

A BIZALMI VAGYONKEZELÉSI SZERZŐDÉS SAJÁTOSSÁGAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VAGYONKEZELŐ KIEMELT SZEREPÉRE

Az új Polgári Törvénykönyv előkészítése 2000-ben kezdődött. Sokáig úgy tűnt, hogy 2009-ben pont kerül a közel egy évtizedes munka végére, azonban a 2009. évi CXX. törvény a Polgári Törvénykönyvről alkotmányossági okokból nem lépett hatályba. Jogrendszerünkben elsőként a 2009. évi CXX. törvény tartalmazott a bizalmi vagyonkezelésre vonatkozó rendelkezéseket, azonban a jelenlegi szabályozás számos helyen eltér ettől. Az új koncepciót rögzítő Kodifikációs Főbizottság Javaslata 2012-ben készült el, amely a bizalmi vagyonkezelés szabályait jelentősen továbbfejlesztette. A normaszöveg a jogintézmény alapjain túl immáron a magánjogi részletszabályokat is rögzíti a hatályos Ptk.-ban. A bizalmi vagyonkezelést a szerződési jogban, a megbízáshoz legközelebb álló, új nevesített szerződésként szabályozták. A jogintézmény elhelyezése a jogalkotóknak is nehézséget okozhatott, mivel a 2009. évi jogalkotás a bizalmi vagyonkezelést az egyoldalú jogügyletek közé helyezte el. Azzal, hogy a bizalmi vagyonkezelés a szerződési jogban kapott helyet végül, hangsúlyozottá vált, hogy tulajdonátruházó jogi konstrukciót hoztak létre a trust jellegű modelltől kiindulva. A tanulmány célja kiemelni a bizalmi vagyonkezelési szerződés egyes sajátosságait a megbízási típusú szerződések közül, továbbá hangsúlyozva, hogy a szerződéses felek jogviszonyában a bizalom kiemelt fontosságú, ismertetni a vagyonkezelő kiemelt szerepét. Bemutatásra kerülnek többek között a vagyonkezelő személyi kvalifikáltságát, feladatkörét érintő kérdések mellett a vagyonkezelőt terhelő felelősségi alakzatok. A tanulmány célja továbbá röviden előretekinteni a bizalmi vagyonkezelés várható jövője felé.

Az angolszász *trust* megértésének – különösen Európában – egyre nagyobb gyakorlati jelentősége van. Fokozatosan növekszik azon országok száma, amelyek adaptálják saját jogrendszerükbe az ún. „*trust-like*”-megoldásokat. Ennek egyik oka, hogy az Európai Unió tagállamain belül egyre nő a nyomás, hogy *csökkentsék a magánjogi rendszerekben fennálló korlátokat*, különösen, amelyek a *common law* és a *civiljog* között állnak fenn.¹ A trust egy rendkívül rugalmas eszköz a kereskedelmi és a nem kereskedelmi célok megvalósítására. A trust megfogalmazható a modern vagyontervezés hatékony eszközeként mind az angolszász államokban, mind a „*trust-like*” eszközöket alkalmazó országokban. A kontinentális európai

* V. éves joghallgató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 4028 Debrecen, Kassai út 26. E-mail: komuvesbarbara1@gmail.com.

¹ Henry HANSMANN – Ugo MATTEI: „The Functions of Trust Law: A Comparative Legal and Economic Analysis” *New York University Law Review* 1998/1. 436.

országok a trust felé elsősorban *kereskedelmi okokból* fordultak, holott az angolszász törvények eredetileg a trustot a *családi vagyon melletti jogintézménynek* szánták. Mindemellett az angolszász trust nem hagyja figyelmen kívül a kereskedelmi felhasználás lehetőségét, a „trust-like” eszközöknek pedig *nagy haszna van a kereskedelmi célok mellett a generációk közötti vagyon kezelésében és átadásában,² a vagyontervezésben.*

A tanulmány elsődleges célja a hazai jog szerinti bizalmi vagyonkezelés szabályait annak főbb sajátosságain keresztül vizsgálni, kiemelt hangsúlyt helyezve a vagyonkezelés mozgásban tartójára, a vagyonkezelőre.

1. TRUST, TREUHAND VAGY EGY TELJESEN ÚJ KONSTRUKCIÓ?

A bizalmi alapon megvalósuló vagyonkezelés a *2013. évi Polgári Törvénykönyv* (továbbiakban Ptk.) új jogintézménye. Pontos megfelelőjével sem az 1959. évi jogalkotásban, sem a korábbi magánjogi szabályozásban nem találkozhatunk. A Ptk.-hoz fűzött miniszteri indokolás szerint a magyar szabályozást az angol jogban kialakult trust és a német jogban kialakult Treuhand mintájára alakították ki. A bizalmi vagyonkezelés kapcsán számos helyen a szerződéstípus elnevezése után az alábbi láthatjuk: angolul trust, németül Treuhand. Véleményem szerint ez megtévesztő lehet. Az angolszász, valamint a germán jogban valóban ez a jogintézmények elnevezése, azonban a magyar bizalmi vagyonkezelés típusjegyei miatt bár rokon mindkét közismert intézménnyel, mégsem azonosítható pontosan velük, többek között azért sem, mivel egységes európai modellről sem beszélhetünk.³ Megerősíti ezt az állítást Hans Würdinger álláspontja, miszerint a trust és a Treuhand kifejezések egzaktt egyenlőségéről sem beszélhetünk, ezen túlmenően a *settlor* (vagyonrendelő) és a *trustee* (vagyonkezelő) sem pontos megfelelői a német *Treugeber* és *Treuhand* fogalmainak, azonban kényelmi szempontból mégis alkalmazhatóak egymás megfeleltetésére, amennyiben nem az eltérések esnek a vizsgálat középpontjába.⁴ Álláspontom szerint a magyar szabályozás inkább hasonlít az angolszász trust szabályaihoz, azonban a jogintézményt teljes egészében vizsgálva – melynek kifejtése jelen esetben túlmutatna a tanulmány terjedelmi korlátain – megállapítható, hogy a *T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről* normaszövege (a bizalmi vagyonkezelési szerződés vonatkozásában) egy *új jogi konstrukció* törvénybe iktatására irányult.

Annak ellenére, hogy egy idegen eredetű jogintézményt foglaltak magyar tör-

² Thomas P. GALLANIS: „The Trust in Continental Europe: a Brief Comment from a U.S. Observer” *The Columbia Journal of European Law Online 2012*, www.cjel.net/wp-content/uploads/2012/08/CJEL-Trust-Law-Final1.pdf.

³ Stefan GRUNDMANN: „Trust and Treuhand at the End of the 20th Century – Key Problems and Shift of Interests” *American Journal of Comparative Law* 1999/3. 402.

⁴ Hans WÜRDINGER: „The German Trust” *Journal of Comparative Legislation and International Law* 1951/3–4. 31.

vénybe, számos hazai szerző, köztük Sándor István véleménye szerint a bizalmi vagyonkezelési szerződés azáltal, hogy egy angolszász jogintézménnyel párhuzamba állítható, pozitív helyet fog betölteni a hazai gazdaságban.⁵ Más véleményt képvisel a bizalmi vagyonkezelés meghonosításával kapcsolatban Petrik Ferenc. Álláspontja szerint a bizalmi vagyonkezelés nem elégíti ki valóságos igényt, mivel ahol erre igény lenne – az állami és önkormányzati tulajdon esetén –, arra ez a szerződési forma nem alkalmazható. Véleménye szerint a bizalmi vagyonkezelés helyett indokolt lett volna a vagyonkezelés dologi jogi szabályait megállapítani.⁶ Joggyakorlati kérdés, hogy az új jogintézmény az alkalmazói által képes lesz-e szerepét betöltve beilleszkedni kontinentális jogrendszerünkbe vagy „idegen test” marad.

2. A BIZALMI VAGYONKEZELÉS DEFINIÁLÁSÁNAK SAJÁTOSÁGA

Az nem lehet vitás, hogy a magyar bizalmi vagyonkezelés definiálása az angolszász trust (időszakonként változó) fogalmi koncepcióinak letükörződése. A jogviszony típusjegyeit, elemeit már a 19. századi angolszász jogtudomány kimunkálta.⁷ 1888-ból származó definíció szerint a trust egy olyan méltányos kötelezettségvállalás, mely vagy kifejezetten kerül elvállalásra (*express*), vagy a bíróság hozza létre (*constructive trust*); melynek során a kötelezett (*trustee*) köteles kezelni a hozzá rendelt vagyont (az ún. *trust propertyt*) meghatározott személy(ek) (*beneficiaries*, vagy *cestuis que trust*) érdekében, akik közül egy saját maga is lehet.⁸ A modern, 21. századi trust megfogalmazását⁹ összevetve a Ptk. definiálásával¹⁰ látható, hogy a magyar bizalmi vagyonkezelés szabályozása nem teszi lehetővé az ún. *purpose trust* alapítását, vagyis azt, hogy valamilyen cél javára történjen az alapítás.¹¹ A bizalmi vagyonkezelés a magyar jog szerint *csak a kedvezményezett javára* alapítható (ún. *beneficiary principle*). Egyéb, kiemelkedő eltérés a magyar és az angolszász trust fogalom-meghatározásai között nem mutatható ki.¹²

⁵ Kiss Anna: „Idegen test a jogrendszerben – a bizalmi vagyonkezelés (1. rész)” *Ügyvéd világ* 2013. 12. 05., www.ugyvedvilag.hu/rovatok/szakma/idegen-test-a-jogrendszerben-a-bizalmi-vagyonkezeles-1-resz.

⁶ PETRIK Ferenc: „Az új Polgári Törvénykönyv tervezeteivel kapcsolatos dilemmák” *Magyar Jog* 2011/2. 67.

⁷ Lásd bővebben Walter G. HART: „What Is a Trust?” *Law Quarterly Review* 1899. 294–302.

⁸ HART (7. lj.) 297. Vö. Michael MILO – Jan SMITS: „Trusts in Mixed Legal Systems: A Challenge to Comparative Trust Law” *European Review of Private Law* 2000/3. 422.

⁹ *Restatement (third) of Trusts* 2. §.

¹⁰ Bizalmi vagyonkezelési szerződés alapján a vagyonkezelő a vagyonrendelő által tulajdonába adott dolgok, ráruházott jogok és követelések (kezelt vagyon) saját nevében a *kedvezményezett javára* történő kezelésére, a vagyonrendelő díj fizetésére köteles.

¹¹ Lásd Alexander A. Jr. BOVE: „The Purpose of Purpose Trusts” *Real Property, Probate and Trust Law Journal* 2004/May/June 34.

¹² A célra rendelt vagyonkezelés alapításának kizártsága egyrésztől magyarázható azzal, hogy a kedvezményezett nevezése a szerződéses jogviszony szükséges eleme, másrészt a magyar jogban

3. A BIZALMI VAGYONKEZELÉS LÉTREHOZÁSA

A szerződés főszabály szerinti létrehozásának érvényességi kelléke az egyszerű írásba foglalás [6:310. § (2) bekezdés], azonban a végrendelettel alapított vagyonkezelés esetén a végrendelet alakszerűségei az irányadóak [6:331. § (2) bekezdés]. Abban az esetben, ha a vagyonrendelő és a vagyonkezelő személye megegyezik (*self-declaration trust*) az érvényességhez közokirati forma szükséges [6:331. § (1) bekezdés]. A Ptk. ezt a fajta vagyonrendelést láthatóan szigorú feltételekhez köti, mivel a meghatározott alaki feltételeken túl a törvény rögzíti a jognyilatkozat visszavonhatatlanságát. A hatályos szabályozás a 2009. évi tervezettel szemben mellőzi az ügyvéd által ellenjegyzett magánokirati formát,¹³ holott az angolszász és a kontinentális jogrendszerekben egyaránt (például Németországban a *Treuhand* alapításánál) komoly szerephez jutnak az ügyvédek a trustok és más hasonló rendeltetésű jogintézmények alapításánál.¹⁴ A szerződés létrehozása körében érdemes rögzíteni, hogy a törvény tiltja az örök időre szóló vagyonkezelést (szemben például a liechtensteini joggal, ahol *fideicommissum* létesítésére is lehetőség van).¹⁵ A törvény kogens szabályának értelmében a vagyonrendelés legfeljebb ötven évre szólhat.

4. A BIZALMI VAGYONKEZELÉS HATÁLYTALANSÁGA, HITELEZŐVÉDELEM

A Ptk. a szerződés szabályai között nem állapít meg a vagyonkezelés jogszerűtlenségére vonatkozó rendelkezéseket, azonban a polgári jog általános szabályai szerint tilalmazott a *fedezetelvonó ügylet*, valamint a *joggal való visszaélés*.

Harmadik személy (itt a vagyonrendelő hitelezője) kielégítési alapjának elvonása – akár részben vagy egészben – jellemzően fedezetelvonó jellegűnek minősül, mely a 1/2011. (VI. 15.) PK vélemény értelmében egyoldalú jogügylet alapján is bekövetkezhet. A vagyonrendelés abban az esetben fedezetelvonó jellegű, ha a jogosult követelése a bizalmi vagyonkezelési szerződés megkötésének időpontjában fennállt, és a vagyonrendelőnek nincs olyan egyéb vagyona, amelyből a jogosult követelése kielégíthető volna. A vagyonrendelés fedezetelvonó jellege a vagyonkezelési szerződést nem teszi érvénytelenné, a vagyonrendelő hitelezője a fedezetelvonó ügylet *relatív hatálytalanságára* hivatkozhat.¹⁶ A joggal való visszaélés felmerülé-

az alapítványi/magánalapítványi forma szolgál a meghatározott célhoz rendelt vagyon kezelésére. Vö. SÁRKÖZY Tamás: „Az új Ptk. egyesületekre és alapítványokra vonatkozó rendelkezéseiről” *Gazdaság és Jog* 2013/2. 14.

¹³ A 2009. évi CXX tv. a Polgári Törvénykönyvről az ügyvéd (jogtanácsos) által ellenjegyzett magánokirati formát követelt volna meg az 5:483. § (3) bek.-ben.

¹⁴ ILLÉS István: „Bizalmi vagyonkezelés a Kodifikációs Főbizottság Ptk. javaslatában – összehasonlító jogi szemszögből” *Európai jog* 2012/5. 13.

¹⁵ SÁNDOR István: *A bizalmi vagyonkezelés és a trust* (Budapest: HVG–ORAC 2014) 269.

¹⁶ 1/2011. (VI. 15.) PK vélemény 7–8. pont: „A fedezetelvonás megállapítása iránti perben a fedezetelvonó szerződés alapján jogot szerzővel szemben előterjesztett kereset marasztalási kereset,

se esetén a bíróságoknak azt kell elsődlegesen megállapítaniuk, hogy az ügyletkötő felek szándéka ténylegesen a közöttük létrejövő ügylet megkötésére irányul, vagy az adott ügyletkötést felhasználták valamilyen egészen más megállapodás leplezésére.¹⁷ A bizalmi vagyonkezelés jogintézményének *jogszerű gyakorlását jelenti a vagyonrendelés, amennyiben az alábbi feltételeknek megfelel: (1) az arra jogosultnak, a vagyonrendelőnek kell létrehoznia, (2) a vagyonrendelő kötelezettség keletkeztető szándékának kifejezettnek kell lennie, (3) a kezelésbe adott vagyont kellő pontossággal kell meghatározni, (4) a bizalom tárgyát kellő bizonyossággal kell meghatározni, (5) a bizalom tárgyának jogszerűnek kell lennie.*¹⁸ Ha egy vagy több követelmény nem teljesül, a bizalmi vagyonkezelés jogszerűen nem jön létre, ún. *sham trust* áll a vagyonrendelés mögött.¹⁹ Fontos azonban kiemelni, hogy a Ptk. azon rendelkezése, miszerint a vagyonrendelő akár kizárólagos kedvezményezett, továbbá kizárólagos vagyonkezelő lehet – bár ilyenkor köteles még legalább egy másik kedvezményezett megnevezésére is –, önmagában nem szolgál alapul ahhoz, hogy e jogi tények alapján a bizalmi vagyonkezelést színleltnek lehessen tekinteni.²⁰

Egyfajta *hitelezővédelmi* eszközt szolgál, azonban álláspontom szerint nem szólnak a vagyonkezelési szerződés népszerűsítése mellett a bírósági végrehajtásról szóló törvény alábbi rendelkezései: az adós mint vagyonrendelő ellen indult végrehajtási eljárásban a követelés fedezetéül az a vagyon vagy vagyonhányad is szolgál, amely a vagyonrendelőt vagy a kiadásra irányuló jog jogosultját a vagyonrendelő bizalmi vagyonkezelési jogviszonya megszűnése esetére megilleti. A végrehajtást kérő felmondhatja a bizalmi vagyonkezelést, és ennek eredményeként a vagyonrendelőnek vagy jogutódjának kiadandó vagyonhányadból hajtható be a követelés.²¹ Egyetértek Vékás Lajos álláspontjával, miszerint ez a rendelkezés felülírja a bizalmi vagyonkezelési jogviszony azon alapvető elemét, hogy a vagyonra sem a vagyonrendelő, sem a kedvezményezett hitelezői nem tarthatnak igényt,²² Menyhei Ákos szintén a szabályozás módosítását javasolja.²³ Álláspontom szerint törvénybe foglalható megoldás az lenne, ha a vagyonrendelést követően keletkezett köve-

amelynek eredményessége esetén a szerző felet a jogosult igényének a megszerzett vagyontárgyból való kielégítésének tülésére kötelezi a bíróság.”

¹⁷ Marius DE WAAL – J. STELLENBOSCH: „The Abuse of the Trust (or: »Going Behind the Trust Form«): The South African Experience with Some Comparative Perspectives” *The Rabel Journal of Comparative and International Private Law* 2012/4. 1078–1100, http://www.mohr.de/index.php?id=322&L=1; scholar.sun.ac.za/bitstream/handle/10019.1/85023/dewaal_abuse_2012.pdf?sequence=1.

¹⁸ DE WAAL–J. STELLENBOSCH (17. l.) 7.

¹⁹ A trustot ebben az esetben tehát egy színlelt megállapodással hozzák létre, leplezve egy másik jogügyletet, megtévesztve a kívülről álló személyeket.

²⁰ MICZÁN Péter: „Az egyoldalú bizalmi vagyonkezelési jogviszonyról” *Iustum Aequum Salutare* 2014/4. 121.

²¹ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról 132/A. § (3)–(4) bek.-ek.

²² VÉKÁS Lajos – VÖRÖS Imre: *Tanulmányok az új Polgári Törvénykönyvhöz* (Budapest: Wolters Kluwer 2014) 318.

²³ NAGY László Nándor: „Kire bizzuk a pénzünket? Ma még nincs sok választásunk” [riport], privatbankar.hu/penzugyek/kire-bizzuk-a-penzunket-ma-meg-nincs-sok-valasztasunk-274096.

telés okán induló végrehajtás esetén a kezelt vagyon a hitelezők részére hozzáférhetetlen lenne.

5. A VAGYONKEZELÉSI JOGVISZONY PÓLUSAI

A definíció alapján²⁴ a bizalmi vagyonkezelés egy *hárompólusú* jogviszony, amelynek alanyai a vagyonrendelő, a vagyonkezelő, valamint a kedvezményezett. Abban az esetben azonban, mikor a jogviszony egyes szereplői között átfedésre kerül sor, a jogviszony *kétpólusúvá válhat*. Ilyen eset például, mikor a vagyonrendelő egyúttal a vagyonkezelő is egy személyben (*self-declaration trust*). Ebben az esetben a *vagyonrendelő egy egyoldalú és visszavonhatatlan jognyilatkozattal magát nevezi ki vagyonkezelőnek* [Ptk. 6:329. § (1) bekezdés]. A szakirodalom az ilyen típusú trustot *grantor trust*nek nevezi. A konstrukció előnye, hogy a vagyonrendelő marad a trust ura, a vagyonkezelői funkciókat önmaga látja el, külső személy nem szerez befolyást a trust vagyon felett.²⁵

A Ptk. szabályozása kifejezetten lehetővé teszi, hogy a kedvezményezett vagy a kedvezményezettek egyike a vagyonrendelő legyen,²⁶ ez az ún. *self-settled trust* este.²⁷ Tipikus esete ennek a formának a (*qualified*) *blind trust* elnevezésű, az Egyesült Államok gyakorlatában bevett passzív vagyonkezelés. Ebben az esetben egy üzleti életből kilépő, a közzsférában vagy a politikusi pályán elhelyezkedő személy a korábban megszerzett vagyont elkülöníti anélkül, hogy annak természetéről beszámolna, azonban mindemellett a vagyon elkülönítésének és a további kezelésének külön törvényben meghatározott szigorú kvalifikációs feltételei vannak.²⁸ A *blind trust* célja a későbbi kinevezés és a korábban megszerzett vagyon körüli összeférhetetlenséggel kapcsolatos viták megakadályozása.²⁹

A törvényi szabályozás nem zárja ki továbbá annak a nem tipikus helyzet kialakulásának a lehetőségét, hogy a vagyonrendelő, a vagyonkezelő, valamint a kedvezményezett pozíciót ugyanazon személy töltsen be, azonban azzal a garanciális jelentőségű megszorítással, hogy a *vagyonkezelő kizárólagos kedvezményezettnek nem nevezhető* [6:311. § (4) bekezdés].

A különös eseteken túlmenően a hárompólusú jogviszonyt a többes vagyonrendelés esete is megbontja, nem hárompólusú a jogviszony továbbá, ha a vagyonke-

²⁴ Lásd a 10. lj.-et.

²⁵ Victoria DALMAS [et al.]: „Grantor Trust – Regulations Issued” *International Tax Review* 2000/10. 19.

²⁶ 6:311. § (2) bek.: „A vagyonkezelő rendelkezhet úgy, hogy meghatározott körülmények bekövetkezése esetén vagy meghatározott idő elteltével a kezelt vagyon rá, jogutódjaira, vagy meghatározott harmadik személyre száll.” (Kiemelés tőlem – K. B.)

²⁷ Robert Morris JUDD: „Trusts: Rights of a Settlor-Co-Beneficiary to Exhaust the Other. Beneficiary’s Interest” *Baylor Law Review* 1978. 168. Vö. B. SZABÓ Gábor [et al.]: *A bizalmi vagyonkezelés* (Budapest: HVG-ORAC 2014) 92.

²⁸ Lásd *Ethics in Government Act of 1978, oge.gov/FOIA-and-Privacy-Act/The-Ethics-in-Government-Act/The-Ethics-in-Government-Act/*.

²⁹ Alon KAPLAN: „The Blind Trust” *STEP Journal* 2013/February, www.step.org/blind-trust.

zelő, illetve a kedvezményezett pozícióján osztoznak többen. Álláspontom szerint a törvény diszpozitív szabályozása kellő teret enged a szerződő felek számára, hogy többes pozícionáltság esetén a felek belső jogviszonyukat a bizalmi vagyonkezelési szerződésben szabályozzák.

6. A VAGYONKEZELŐ KIEMELT SZEREPE

A bizalmi vagyonkezelés működéséhez elengedhetetlenül szükséges a vagyonkezelő munkája. A vagyonkezelő munkáján keresztül valósul meg a jogintézmény célja, voltaképpen a bizalmi vagyonkezelés célját mozgásban tartja, megvalósítja.³⁰ A vagyonkezelő *személye kiemelten fontos* a felek közötti jogviszonyban, a *bizalom kiemelt eleme kapcsolatuknak*. A vagyonkezelő szerepe mellőzhetetlen, nélküle nem jöhet létre a bizalmi vagyonkezelés.³¹ Az angolszász jogban ismert, a jog által létrehozott *constructive trust*,³² valamint a *resulting trust*³³ esetében a vagyonrendelő, míg a *purpose trust* esetében a kedvezményezett személye hiányzik.³⁴ Ezen angolszász trust típusok létrejötteként tehát nem feltétele a vagyonrendelő és a kedvezményezett személyének megnevezése, a *trust* célját nélkülük is eléri.³⁵ Megjegyzendő, hogy a *kedvezményezett személye is szükségszerű* fogalmi eleme a jogintézménynek a célhoz rendelt trust alapításának kizártsága miatt.

A vagyonkezelő személyét a vagyonrendelő jelöli ki egyoldalú akaratnyilatkozatában, a vagyonkezelőnek pedig vagy el kell fogadnia, vagy vissza kell utasítania a felkérést.³⁶ A *vagyonkezelő a kezelt vagyon feletti tulajdonjogát a vagyonkezelés céljának érdekében gyakorolhatja*, saját hasznára nem fordíthatja, *kvázi tisztségviselőként*³⁷ jár el a szerződés teljesítése során, a vagyonkezelő sem a vagyon-

³⁰ Ifj. SZLADITS Károly: *Az angol jogi trust-intézmény* (Budapest: Tébe 1939) 55.

³¹ Ifj. SZLADITS (30. l.) 55.

³² A *constructive trustot* a bíróság ítélettel hozza létre, célja lehet a jogalap nélküli gazdagodás elkerülése. *Constructive trustot* alapíthat a bíróság a vagyonrendelő tudta és akarata nélkül is abban az esetben, ha pl. egy olyan valaki számára juttatja vissza a földjét ezáltal, akit jogtalanul megfosztottak tőle. Carolyn LEVIN: „Real Property – Constructive Trust – Resulting Trust: Thomas v. Reid” *New Mexico Law Review* 1982/1. 559.

³³ A *resulting trustot* az equity megvalósulása érdekében hozzák létre szintén a jog által, hogy elkerüljék azon eseteket, amikor egy személy nem a saját jogán szerez meg és tart magánál egy olyan vagyont, mely jogilag más személyt illet. Célja továbbá elkerülni az illegálisan, élők közötti trustok alapítását. Lásd „Illegal Trusts”: The Resulting Trust Problem [jegyzet] *Virginia Law Review* 1958/4. 605.

³⁴ BOVE (11. l.) 34.

³⁵ LEVIN (32. l.) 558–559.

³⁶ CSIZMADIA Norbert – SÁNDOR István: „A bizalmi (fiduciárius) vagyonkezelés modelljei és a Ptk. reformja” *Polgári jogi kodifikáció 2002/4.* 14.

³⁷ Példaként említhető a dél-afrikai trust joggyakorlata: a Trust Property Control Act (No. 57. of 1988) kifejezetten előírja, hogy a törvényben meghatározott „trust” nem foglalja magába azon eseteket, amikor a tulajdon nem a vagyonkezelőnek, hanem pl. az executornak (végrehajtó) kerül átadásra. A törvény nem vonatkozik pl. az ügynöki tevékenységre vagy a letételre. A törvényben csak egyetlen trust jogintézmény létezik, a *konkrétan szabályozott trust terminológiája*. A vagyonkezelő hivatali minősége a common law országokat tekintve itt a legkidolgozottabb. Marius J. DE WAAL: „The Uniformity of Ownership, Numerus Clausus and the Reception of the Trust into South African Law”

rendelő, sem a kedvezményezett által nem utasítható. További, ezt erősítő elemei a szabályozásnak, hogy a bizalmi vagyonkezelés nem szűnik meg a vagyonkezelő halálával vagy jogutód nélküli megszűnésével [6:326. § (5) bekezdés]; a vagyonkezelő utasítások nélkül, önállóan és saját felelősségére köteles eljárni, azonban a kedvezményezett érdekeit elsődlegesen köteles figyelembe venni (6:317. §). Álláspontom szerint a bizalmi vagyonkezelési szerződés célját és tartalmát tekintve szerencsés, hogy a vagyonrendelőtől, valamint a kedvezményezettől megvonták az utasításadás jogát. Indokolható ez egyrészt azzal, hogy így befolyásmentesen, saját felelősségére járhat el a vagyonkezelő, aki ideális esetben úgymond „érti a dolgát”, önállóan és szabadon hozhat döntéseket a vagyonrendelő utasításai nélkül, másrészt nehezen lehetne elvárni, hogy az utasítás alapján eljáró vagyonkezelő korlátlan felelősséggel tartozzon kötelezettségvállalásaiért. Másrészt az utasítási jog hiánya miatt a vagyonkezelő által vállalt kockázat kiszámíthatóbb, továbbá a kötelelem még inkább elhatárolódik a megbízási szerződéstől.

Kérdésként merül fel, hogy a vagyonrendelő tud-e hatással lenni a vagyonkezelő eljárására (azon radikális lépés nélkül, hogy a vagyonkezelőt visszahívja, és helyette egy másikat nevez ki). A vagyonkezelő fő kötelezettsége a kezelt vagyonnak a vagyonrendelő akarata szerinti kezelése. A törvény csupán a szerződés megkötése utáni utasításadást tiltja, természetesen a vagyonrendelő jogosult, sőt a szerződés megvalósulása érdekében véleményem szerint köteles is egyben kijelölni, hogy a vagyonkezelőtől milyen teljesítést vár el. Érdeemes a vagyonkezelés céljára vonatkozó vagyonrendelői akaratnyilvánítás terjedelmét minél részletesebben meghatározni, mivel egyrészt segíti a vagyonkezelő minél mélyebb orientálását, továbbá egy esetleges jogvita esetén a vagyonrendelő eredeti szándéka is megfelelően megállapítható lesz.³⁸ Véleményem szerint a szerződés tartalmát túlzott terjedelemben meghatározni nem célszerű, mivel a szerződés elvesztheti lényegét, továbbá könnyen betarthatatlanná válhat. Az angolszász joggyakorlatban a *letter of wishes* („kívánságlista”) intézménye szolgál a vagyonrendelő lehetőségéül, hogy a vagyonkezelő munkáját a törvény adta lehetőségek között befolyásolhassa.³⁹ A célja, hogy a vagyonkezelőt a saját döntéseinek meghozatalában segítse, de közvetlenül ne irányítsa, utasítsa.⁴⁰ A *Restatement (Second) of Trusts*⁴¹ jogi szabályozás kapcsán egy angolszász jogeset⁴² foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a vagyonkezeléssel kapcsolatos mely információkat kell a kedvezményezett számára nyilvánosságra hozni.⁴³

European Review of Private Law 2000/3. 449–450.

³⁸ Egy olyan vagyonrendelői nyilatkozat lehet indokolt, amely a vagyonkezelő részére célokat határoz meg, mintegy keretét adva a vagyonkezelésnek. Lásd B. SZABÓ (27. lj.) 100.

³⁹ Egy igazi *letter of wishes* nem kötelező iránymutatásainak alkalmazása a legcélszerűbb abban az esetben lehet, ha a vagyonkezelő alig vagy egyáltalán nem áll kapcsolatban a bizalom kedvezményezettii körével. Lisa LACOB: „The Offshore Trust World” *Juta's Business Law* 2000/2. 83.

⁴⁰ Alexander A. Jr. BOVE: „The Letter of Wishes: Can We Influence Discretion in Discretionary Trusts” *ACTEC Journal* 2009/1. 44.

⁴¹ *Restatement (Second) of Trusts* 173. §.

⁴² Re Londonderry's Settlement (1965) Ch 918.

⁴³ A *Restatement (Second) of Trusts* 173. §-ában szereplő „other documents” kifejezés tartalma vált kérdésessé.

Ennek eredményeként azért nem lehet célszerű a vagyonrendelő „kívánságlistáját” (amely egy jogilag kötelező erővel nem bíró, többnyire bizalmas természetű vagyonrendelői nyilatkozat)⁴⁴ nyilvánosságra hozni, mivel a vagyonkezelő utasítások hiányában mindig a saját diszkrecionális jogkörében eljárva hozza meg döntéseit, így a kedvezményezett számára nem a döntéshez vezető út, hanem a döntés kihatása számít.⁴⁵ Amennyiben a vagyonrendelői nyilatkozat bizalmas információkat tartalmaz, érdemes egy külön okiratba foglalni.⁴⁶ A Ptk. nem tartalmaz a vagyonkezelő vagyonrendelő általi segítésére szabályozást, így álláspontom szerint a törvény diszpozitív szabályozásába belefér minden olyan vagyonkezelőnek címzett jognyilatkozat, amely a tilalmazott utasítás határait nem lépi át.

6.1. A VAGYONKEZELŐ DÍJAZÁSA

Amennyiben a vagyonkezelő feladatát nem ingyenesen látja el, *díjazás illeti*. A vagyonkezelő díjazása megállapítható *fix összegű díjban, sikerdíjban*, valamint *kombinált díjazás* alkalmazásával, mely esetben egy fix alapdíj kikötése mellett a vagyon értékének növekedéséhez kötött sikerdíjat állapítanak meg.⁴⁷ A bizalmi vagyonkezelés összetett és bonyolult feladat, nem hasonlítható össze más jogintézménnyel. A bonyolultsága abban rejlik, hogy minden esetben teljesen egyéni kívánságokat kell teljesíteni, ezért a szolgáltatás ellenértéke is minden esetben egyedileg alakul.⁴⁸ A díjazás kérdése kapcsán érdekességként említhető meg az angolszász *equity* gyakorlata, amely a vagyonkezelői feladatok ellátását nem rendelte kompenzálni, mindössze az úgynevezett *out-of-pocket* kiadások térültek meg a vagyonkezelők részére.⁴⁹ Ez a szabály az 1734-es *Robinson v. Pett* esetben [(1734), 3 P. Wms. 132], Talbot lord kancellár által kifejtettekre vezethető vissza.⁵⁰ A szabályozás értelmében azért lehet indokolt az ingyenes vagyonkezelés, mivel (1) a vagyonkezelők így nem élnek vissza a pozíciójukkal a vagyonkezelés rovására, (2) a vagyonkezelési szolgáltatások értéke nehezen mérhető, továbbá (3) a vagyonkezelő számára mindig nyitva áll a lehetőség, hogy a kezelési feladatot ne vállalja el.⁵¹ Természetesen ez a szabályozás a piacgazdasági viszonyokat figyelembe véve már nem követhető sem az angolszász,⁵² sem a kontinentális jogban a

⁴⁴ B. SZABÓ (27. lj.) 100.

⁴⁵ BOVE (40. lj.) 39–40.

⁴⁶ B. SZABÓ (27. lj.) 100.

⁴⁷ Vö. SÁNDOR (15. lj.) 400.

⁴⁸ NAGY (23. lj.).

⁴⁹ Ez a szabály a Ptk.-ban is érvényesül, mivel ha a vagyonkezelő feladatát ingyenesen látja el, a vagyonkezeléssel járó szokásos költségei megtérítését is igényelheti. [6:322. § (1) bek.]

⁵⁰ A lord kancellár álláspontja szerint a vagyonkezelési feladatok ellátását azért nem lehet pénzértékben meghatározni, mivel nem minden ember munkája egyenértékű, valamint az a vagyonkezelők tiszteletének rovására menne.

⁵¹ Richard A. BRAIT: „Compensation for Executors and Trustees” *Estates and Trusts Quarterly* 1984/4. 261.

⁵² Az angolszász jogban elsőként egy 1858-as tartományi szabályozás (*Trustee Act of Ontario*) rendelkezett a kompenzációról a vagyonkezelő és a kedvezményezett között, melyet a kedvezménye-

bizalmi vagyongazdálkodók, ⁵³ bizalmi vagyongazdálkodást üzletszerűen végzőket tekintve.

6.2. AZ ESETI ÉS AZ ÜZLETSZERŰ VAGYONGAZDÁLKODÁS

A Ptk. nem korlátozza a vagyongazdálkodók körét, vagyongazdálkodást minden természetes és jogi személy elláthat, feltétel a jogképesség, és bár a törvény nem rendelkezik a cselekvőképesség szükségességéről, a feladat ellátása során mindenképpen szükségesnek mutatkozik. A *bizalmi vagyongazdálkodókról és tevékenységük szabályairól szóló 2014. évi XV. törvény* (Bvktv.) alapján vagyongazdálkodás megvalósulhat egyrészt *vállalati formában (üzletszerű bizalmi vagyongazdálkodás)*, vagyongazdálkodókból álló üzletág kialakulásával, *corporate trustok, trust companyk*⁵⁴ létrehozásával. Ezek a vagyongazdálkodók pénzügyi szakemberek vagy már eddig is bizalmi vagyongazdálkodással foglalkozó személyek köréből kerülhetnek ki.⁵⁵

Létrejöhetnek másrészt a *nem üzletszerűen eljáró* bizalmi vagyongazdálkodóval létrejött bizalmi vagyongazdálkodási jogviszonyok⁵⁶ (*eseti bizalmi vagyongazdálkodás*). Ezen a területen a vagyongazdálkodás elvállalható szívességi alapon (például családtag által), valamint a nem elsősorban erre szakosodott szereplők (például ügyvéd, közjegyző) által.⁵⁷ Ingyenesnek a szívességi vagyongazdálkodás esetén sem minősül a feladatellátás, a feleknek szerződésükben rendelkezniük kell az ingyenesség-visszterheség kérdéséről (Ptk. 6:322. §).

Az eseti és az üzletszerű bizalmi vagyongazdálkodás elhatárolása

	<i>Eseti bizalmi vagyongazdálkodás</i>	<i>Üzletszerű bizalmi vagyongazdálkodás</i>
<i>Szervezeti feltételek</i>	Bejelentés alapján bárki/bármilyen végzettségű nem csak főtevékenységként.	Kizárólag az MNB engedélye alapján, átlátható, kft., zrt., vagy EGT fióktelepe, csak főtevékenységként véggezheti.
<i>Személyi feltételek</i>	Nincs meghatározva.	Legalább egy fő mesterképzésben szerzett közgazdász szakképzettséggel rendelkező közgazdászt, egy fő jogi szakvizsgát tett jogászt – teljes napi munkaidőben – munkaviszonyban foglalkoztatni, továbbá egy fő független könyvvizsgálót megbízási jogviszonyban foglalkoztatni + összeférhetlenségi szabályok.
<i>Tárgyi feltételek</i>	Nincs meghatározva.	Infrastrukturális rendszer, pénzügyi biztosíték, saját tőke.

zettek a vagyon átadása előtt kellett megfizetnie. Az 1925-ös szabályozás pedig már kifejezetten lehetővé tette a vagyongazdálkodó számára, hogy nem fizetés esetén saját magát kártalaníthassa a bíróság által megállapított összeg erejéig. Law of Property Act 1925. (205.) Rodney HULL: „Agreement for Executors’ and Trustees’ Compensation” *Estates and Trusts Quarterly* 1975/3. 250–251.

⁵³ 2014. évi XV. tv. II. fejezet (Bvktv.).

⁵⁴ Ifj. SZLADITS (30. lj.) 142. Vö. CHARLES E. JR. ROUNDS – CHARLES E. ROUNDS III: *Loring and Rounds: A Trustee’s Handbook* (New York: Wolters Kluwer 2014) 642.

⁵⁵ B. SZABÓ (27. lj.) 160.

⁵⁶ Bvktv. IV. fejezet.

⁵⁷ B. SZABÓ (27. lj.) 160.

6.3. A VAGYONKEZELŐ SZEMÉLYE

A bizalmi vagyonkezelést végző személy kapcsán nem lehet figyelmen kívül hagyni a szakmai kvalifikáltság kérdését sem. Szakmai kritériumokat sem a Ptk., sem a Bvktv. nem állapít meg, így a tisztséget betöltők személyével kapcsolatban a nemzetközi gyakorlat adhat iránymutatást.⁵⁸ Azon túl, hogy az angolszász és a kontinentális jogrendszerekben az ügyvédek komoly szerepet játszanak a *trustok* és más hasonló rendeltetésű jogintézmények létrehozásánál,⁵⁹ konkrét vagyonkezelői feladatokkal is megbízhatóak. A *jogász által végzett vagyonkezelés előnye*, hogy a felek jogait és kötelezettségeit jobban átlátja, tisztában van a jogszabályi háttérrel,⁶⁰ azonban ez nem jelenti feltétlenül azt, hogy a vagyonkezelői szerepvállalást maradéktalanul képes ellátni, lévén, hogy egy komplex, jogi és adminisztratív gazdasági elemeket is felvonultató pozícióról van szó.⁶¹

A jogszabályi háttér megalkotásához nem igazodott az ügyvédekről szóló törvény (1998. évi XI. törvény az ügyvédekről [Ütv.]) legutóbbi módosítása sem, mely az ügyvéd által folytatható tevékenységek körét a bizalmi vagyonkezeléssel nem bővítette ki. B. Szabó Gábor álláspontja szerint a bizalmi vagyonkezelés egy természetes kitörési pont lehet az arra szakmailag felkészült ügyvédség számára, azonban tekintve, hogy egy multidiszciplináris szakágról van szó, így a „szóló táncos” ügyvéd eleve kudarcra lehet ítélve.⁶² Mivel az ügyvédet titoktartási kötelezettség terheli minden olyan adatot és tényt illetően, amelyről a hivatásának gyakorlása során szerzett tudomást [Ütv. 8.§ (1) bekezdés], így álláspontom szerint a vagyonrendelő *nagyobb pénzügyi bizalmat társíthat egy jogász vagyonkezelőhöz*, mint akár egyik családtagjához, ehhez szükséges azonban, hogy az ügyvéd egyfajta családi tanácsadóként, bizalmasként járjon el, tudjon igazgatási és menedzselési feladatokat is ellátni.⁶³

6.4. A VAGYONKEZELŐ FŐBB KÖTELEZETTSÉGEI

A vagyonkezelőt a kötelezettségek a szerződéskötéstől terhelik. A vagyonkezelőnek feladatai teljesítése során a kedvezményezett érdekeinek elsődleges figyelembevételével kell eljárnia [Ptk. 6:317. § (1) bekezdés]. A vagyonkezelőnek a kijelölése elfogadását követően birtokába és tulajdonába kell vennie a kezelt vagyont, mivel minden további eljárásának előfeltétele, hogy ténylegesen rendelkezzen a

⁵⁸ Vö. ROUNDS–ROUNDS III (54. lj.) 80–84.

⁵⁹ ILLÉS (14. lj.) 12–13.

⁶⁰ ROUNDS–ROUNDS III (54. lj.) 80.

⁶¹ B. SZABÓ (27. lj.) 177.

⁶² B. SZABÓ GÁBOR: „Bizalmi vagyonkezelés – nem »szóló táncos« ügyvédeknek” *Pesti Ügyvéd* 2014/2, www.bpugyvedikamara.hu/zart/aktualis/pesti_ugyved/februar-2014/bizalmi-vagyonkezeles-nem-szolo-tancos-ugyvedeknek-dr-b-szabo-gabor-a-buk-elnoksegenek-tagja-az-uj-jogintezmenyrol/.

⁶³ JOHN J. ROCHE: „The Lawyer as Trustee” *Probate Notes* 1986/2. 136, http://www.actec.org/resources/publications/notes/PDFNotes/Probate_Notes_Vol_12_No_2_Fall_1986.pdf.

kezelt vagyonnal. A vagyongazdálkodó hatáskörét a rá vonatkozó *jogok, kötelezettségek és felelősségi szabályok* jelölik ki.⁶⁴ *A vagyongazdálkodó jogkörébe tartozik a tulajdonosi joggyakorlás, a kezelt vagyon elidegenítésének és megterhelésének joga.* A szűk értelemben vett vagyongazdálkodási tevékenységen kívül – a törvény értelmében – a vagyongazdálkodó felhatalmazása alapján kiválaszthatja a tényleges kedvezményezettet [6:311. § (3)], vagy új kedvezményezettet jelölhet ki. A vagyongazdálkodó kötelezettségeit a Ptk. – valamint azt kiegészítve – a Bvktv. határozza meg.

A vagyongazdálkodót a szerződésből eredő sajátosságok miatt további kötelezettségek terhelik a kezelt vagyonnal kapcsolatban, mely kötelezettségeit azonban nem a Ptk. nevesíti. Az általa kezelt vagyonokról vagyonként önálló nyilvántartást, könyvvizetést és beszámolókat kell készítenie,⁶⁵ biztosítva ezzel a kezelt vagyon számviteli elhatárolását a többi, kezelésében lévő vagy saját vagyonától.⁶⁶

A vagyongazdálkodó kötelezettségeinek összefoglalása

A vagyongazdálkodó kötelezettségei a Ptk.-ban:

a bizalmi vagyongazdálkodási szerződés teljesítésének kötelezettsége (a kedvezményezett érdekeinek figyelembevételével, de a szerződés keretei között); lojalitási kötelezettség (a kedvezményezett érdekeinek elsődleges figyelembevétele [6:317. § (1) bek.], ezen belül figyelemmel kell lennie az összeférhetetlenségi szabályokra (Bvktv.); továbbá tevékenyen részt kell vennie a kedvezményezett érdekeinek előmozdításában;⁶⁷ a jogviszony bizalmi jellegéből fakadó fokozott követelményeknek megfelelően köteles eljárni [6:317. § (1) bek.]; vagyon-elkülönítési kötelezettség (a kezelt vagyon a vagyongazdálkodó saját vagyonától és az általa kezelt egyéb vagyontól elkülönült vagyont képez – [6:312. § (1) bek.] + nyilvántartási kötelezettség [6:312. § (3) bek.]; vagyongazdálkodási kötelezettség [6:317. § (2) bek.]; titoktartási kötelezettség (6:319. §); tájékoztatási és számadási kötelezettség (6:320. §).

A vagyongazdálkodó vállalkozás

további kiemelt kötelezettségei a Bvktv.-ben:

hasznosítási kötelezettség (45. §);
 elemei: óvatos hasznosítás;
 időszakos felülvizsgálati kötelezettség; vagyonvesztés, károsodás kockázatainak elosztása; szakmai tanácsadás igénybevétele, bizalmi vagyongazdálkodási nyilatkozatok nyilvántartása [40. § (2) bek.]; előzetes tájékoztatás (37–38. §).

6.5. A VAGYONGAZDÁLKODÓ FELELŐSSÉGE⁶⁷

A vagyongazdálkodás során a vagyongazdálkodónak azt a gondosságot kell tanúsítania, amelyet az ésszerű és gondos üzletember saját ügyeiben eljárva tanúsítana. A vagyongazdálkodó nem kockáztathatja a kedvezményezett javára fordítandó vagyont, az eredményes vagyongazdálkodásnál fontosabb a vagyon fenntartása. A vagyongazdálkodó felelősségre nem vonható pusztán azért, ha rosszul mérte fel egy beruházás kimenetelét, amennyiben a jó és gondos üzletember (*ordinary prudent man of business*) gondosságát tanúsította.⁶⁸ Amennyiben a vagyongazdálkodó nem a szerződés-

⁶⁴ ROUNDS–ROUNDS III (54. lj.) 151.

⁶⁵ HANSMANN–MATTEI (1. lj.) 455.

⁶⁶ LUKÁCS János: „A kezelt vagyon számviteli elhatárolása” [konferencia előadás 2014], www.step.org/sites/default/files/Branches/Resources/Hungary/8._sz._Lukacs_Janos-A_kezelt_vagyon_szamviteli_elhatarolasa.pdf.

⁶⁷ Vö. B. SZABÓ (27. lj.) 205.

⁶⁸ CSIZMADIA–SÁNDOR (36. lj.) 25.

nek megfelelően járt el, felelősséggel tartozik akár mulasztás formájában, akár tevőlegesen cselekedett a vagyonrendelő szerződéssel ellentétesen (ún. *breach of trust* esetén fennálló felelősség).⁶⁹

A vagyonkezelő felelőssége a Ptk. szabályozása alapján kétirányú; felelősséggel tartozik mind a vagyonrendelő, mind a kedvezményezett felé,⁷⁰ akik a vagyonkezelővel szemben önállóan is eljárhatnak. A Ptk.-nak a bizalmi vagyonkezelési szerződéshez rendelt felelősségi szabályai eltérőek az ingyenesen, illetve a visszterhesen kötött szerződések esetében.⁷¹ A kártérítés mértéke eltérően alakul továbbá szándékosság⁷² és gondatlanság esetén.⁷³

Visszterhes szerződések esetén a felelősség objektív alapú, így ebben az esetben a Ptk.-nak a *szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség*⁷⁴ esetére rendelt szabályait kell alkalmazni mind a megállapítás, mind a mentesülés lehetőségeinek vizsgálata esetén. A mentesülés feltételei szigorúak,⁷⁵ azonban a Ptk. korlátozza a megtéríthető károk körét.⁷⁶ A felelősség kapcsán nehézséget okozhat az előreláthatóság követelménye, mivel a szerződést általában hosszú távra tervezik, azonban a viszonyítási alapot mindig a szerződés megkötésének időpontja⁷⁷ adja. *Ingyenes* szerződések esetén a *szerződésszegés általános szabályai* alapján megállapítható felelősségi alakzat alkalmazandó.⁷⁸ Ennek értelmében a vagyonkezelő szándékosság esetén a kezelt vagyonban (mint a szolgáltatás tárgyában) bekövetkező károkat, valamint a következménykárokat (*damnum emergens*) köteles megtéríteni. Az elmaradt vagyoni előnyért nem tartozik felelősséggel. Gondatlanság esetén a közvetlen környezetkárokat kell megtérítenie, tehát azokat, amelyek közvetlenül a kedvezményezett vagy bizonyos esetben a vagyonrendelő⁷⁹ vagyonában keletkeznek.⁸⁰

⁶⁹ A fogalom az angolszász joggyakorlatból származik. Elsőként az 1905. évi Trusts Billben tettek javaslatot, hogy meghatározzák a vagyonkezelő felelősségét a *breach of trustok* esetére. Ekkor még a felelősség azon alapult, hogy a kedvezményezett hozzájárult-e az adott ügylet megkötéséhez, volt-e tudomása róla. Walter STRACHAN: „Compensation for Breach of Trust” *Law Quarterly Review* 1918/2. 168.

⁷⁰ Ptk. 6:321. §.

⁷¹ Ptk. 6:321. § (2) bek.

⁷² Szándékos károkozás esetén a vagyonkezelő felel mind a *damnum emergens*, mind a *lucrum cessans* körébe tartozó károkért, tehát teljes kártérítéssel tartozik. Ptk. 6:143 § (3) bek.

⁷³ Ptk. 6:143. §.

⁷⁴ Ptk. 6:142. §.

⁷⁵ Akkor mentesül a felelősség alól a vagyonkezelő, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa.

⁷⁶ B. SZABÓ (27. l.) 221.

⁷⁷ Ptk. 6:142. §.

⁷⁸ Ptk. 6:147. §.

⁷⁹ Amikor a vagyonrendelő maga jogosult a kezelt vagyonra, vagy az visszaszáll rá, a kár közvetlenül az ő vagyonában keletkezik. [6:328. § (1) bek.]

⁸⁰ B. SZABÓ (27. l.) 222.

6.6. A VAGYONKEZELŐI TISZTSÉG MEGSZŰNÉSE

A vagyonkezelő tisztsége megszűnhet az általános szabályok szerint közös megegyezéssel,⁸¹ a vagyonkezelő felmondását követő három hónap elteltével,⁸² halálával és jogutód nélküli megszűnésével,⁸³ valamint a vagyonkezelő visszahívásával.⁸⁴ A vagyonkezelőt a tisztségének megszűnése esetén elszámolási kötelezettség terheli, köteles továbbá a kezelt vagyont kiadni.⁸⁵

7. A BIZALMI VAGYONKEZELÉSI SZERZŐDÉS TOVÁBBI SAJÁTÓSÁGAI

A tanulmánynak nem célja a vagyonrendelő, valamint a kedvezményezett szerződés szerinti jogait, kötelezettségeit, valamint szerződéses kapcsolataikat elemezni, így ebben a pontban a szerződés olyan további sajátosságai kerülnek bemutatásra, amelyek a Ptk. szabályaiból nem tűnnek ki egyértelműen.

A *szerződés megszűnési eseteit* a törvény tételesen rögzíti (6:326. §), azonban a Ptk.-ban nem szabályozott megszűnési eset lehet a *Saunders v. Vautier* jogesetben [EWHC Ch J82 (05 June 1841)] meghatározott jogosultság gyakorlása. Előfordulhat, hogy a vagyonrendelő és a kedvezményezett érdekei összeütközésbe kerülnek, szélsőséges esetben ez a bizalmi vagyonkezelés tényét is érintheti.⁸⁶ Az angol jog az 1841-es *Saunders v. Vautier* ügyben⁸⁷ hozott döntés alapján lehetőséget biztosít arra, hogy a *kedvezményezett részére a kezelt vagyon kiadásra kerüljön, amennyiben már nagykorúvá vált és nem sérti ezzel más kedvezményezettek érdekét*. Sándor István,⁸⁸ valamint Illés István álláspontja szerint megfontolandó lenne egy ehhez hasonló jogosultságot a magyar bizalmi vagyonkezelés kedvezményezettjei számára is biztosítani abban az esetben, ha a kedvezményezett részesedése pontosan felmérhető, és a vagyon kiadása nem veszélyezteti a többi kedvezményezett érdekét.⁸⁹ Véleményem szerint ehhez szükséges lenne, hogy

⁸¹ Ptk. 6:212. §.

⁸² Ptk. 6:326. § (1) bek.

⁸³ Ptk. 6:328. §.

⁸⁴ Ptk. 6:325. § (1)–(2) bek.

⁸⁵ Ptk. 6:328. §.

⁸⁶ ILLÉS (14. lj.) 15.

⁸⁷ Az ügyben a kedvezményezett a vagyonrendelő unokaöccse volt, aki számára a vagyonkezelő a 25. életkorának betöltéséig lett volna köteles a vagyont kezelni, azonban a kedvezményezett a 21. életévének betöltésével, tehát nagykorúvá válásával kérte a vagyon kiadását a vagyonkezelőtől. A kedvezményezett kérelme sikeres volt, jogosult volt tehát a vagyonkezelést felmondani. WILLIAM S. BERNSTEIN: „The Rule in Saunders v. Vautier and Its Proposed Repeal” *Estates and Trusts Quarterly* 1986/3. 255.

⁸⁸ SÁNDOR István: „Gondolatok a bizalmi vagyonkezelés szabályozásáról az új Ptk.-ban”, *ptk2013.hu/szakcikkek/sandor-istvan-gondolatok-a-bizalmi-vagyonkezeles-szabalyozasarol-az-uj-ptk-ban/2355*.

⁸⁹ ILLÉS (14. lj.) 15.

a vagyonkiadás joga ne csak a vagyonrendelőt illesse meg, mivel a vagyonrendelés elsősorban a kedvezményezett érdekét szolgálja.

A bizalmi vagyonkezelési jogintézmény *harmadik személyekre is kiterjedő joghatása* vitathatatlan.⁹⁰ Annak ellenére, hogy a vagyonkezelési szerződés kötelmi jogi jogviszony, a törvényben meghatározott rendelkezések harmadik személyekre kiható joghatásai dologi jogi (*extern*) hatályúak.⁹¹ A *vagyonrendelő és hitelezői* közötti viszonyról a Ptk. nem rendelkezik, mivel a kezelt vagyon kikerül a vagyonrendelő vagyonából, arra a vagyonrendelő hitelezői kielégítést nem kereshetnek, ha nem volt fedezetelvonó a vagyonrendelés. A *vagyonkezelő és hitelezői* közötti viszonyról a Ptk. rendelkezik, védi a kezelt vagyont a vagyonkezelő személyes hitelezőinek, valamint az általa kezelt más vagyonok hitelezőinek igényeivel szemben [6:313. § (1) bekezdés]. Amennyiben a vagyonkezelő fizetéseképtelenné válik, az általa kezelt vagyon vagy vagyonok nem szolgálhatnak a vagyonkezelő hitelezőinek kielégítésül.⁹² Kiemelten fontos ilyen esetekben a vagyonkezelő által vezetett nyilvántartás az általa kezelt vagyonok elkülönítéséről. Abban az esetben, ha a vagyonkezelő a kötelezettségeit szándékosan megszegve megtéveszti azon hitelezőket, akik előtt nem ismert a vagyonkezelés ténye, a jog nem enged kielégítést számukra, a kedvezményezett jogát részesíti előnyben,⁹³ a vagyonkezelő a már ismertetett módon felelősségre vonható. A *kedvezményezett és hitelezői* közötti viszonyról a Ptk. szintén rendelkezik (6:314. §). A szabályozás a hitelezők igényét a vagyonkezelési szerződés által szolgáltat vagyonrendelői érdekek alá rendeli azáltal, hogy csak a kedvezményezett igényének esedékessé válása esetén enged kielégítést számukra a kedvezményezettnek szerződés szerint járó juttatásból.⁹⁴ A kedvezményezett hitelezői egyértelműen jogosultak fellépni a vagyonkezelővel szemben, mintegy a kedvezményezett jogcímén.⁹⁵

8. A BIZALMI VAGYONKEZELÉS VÁRHTÓ JÖVŐJE A MAGYAR JOGBAN

A bizalmi vagyonkezelés kifejezett alternatívát jelenthet a külföldi befektetői megoldások számára. A jogintézmény alkalmasnak mutatkozik arra, hogy szabályozására egy teljesen új üzletág épülhessen, melynek célja a tehetősebb magyar (vagy

⁹⁰ Hansmann és Mattei álláspontja szerint amennyiben a trusta szerződésként tekintünk, a vagyonrendelő és a vagyonkezelő közötti üzlet funkcionálisan megkülönböztethetetlen a modern kedvezményezett – harmadik fél közötti kapcsolattól. HANSMANN–MATTEI (1. lj.) 469.

⁹¹ MICZÁN Péter: „A bizalmi vagyonkezelési kötelelem harmadik személyre kiterjedő joghatásairól egyes trust modell-szabályok tükrében” *Iustum Aequum Salutare* 2014/1. 198, ias.jak.ppke.hu/hir/ias/2014isz/14.pdf.

⁹² HANSMANN–MATTEI (1. lj.) 454.

⁹³ HANSMANN–MATTEI (1. lj.) 455.

⁹⁴ MICZÁN (91. lj.) 199–200.

⁹⁵ SÁNDOR (15. lj.) 404.

esetleg külföldi) befektetők igényeinek kiszolgálása.⁹⁶ Illés István álláspontja szerint a jogintézmény alkalmas lehet arra, hogy az *offshore*-t választók a hazatérés mellett döntsenek. Az Európai Unió belüli határok megszüntével és a növekvő felhalmozott megtakarításokkal egyre több magyar állampolgárnak van különböző vagyona (ingatlan, vállalkozás) az ország határain túl is. A rendszerváltás utáni második generáció felnőttével lassan kezdenek Magyarországon is kialakulni a „nemzetközi” családok,⁹⁷ a bizalmi vagyonkezelés jogintézményével a nemzetközi vagyontervezés megvalósíthatóvá válhat.

Az üzletszerű bizalmi vagyonkezelés várható jövője a *privátbankári szektor mellett* képzelhető el. A két intézmény egymást kiegészítő, segítő szolgáltatásnak tekinthető, mivel a privatbankári szolgáltatások igénybevétele mellett szükséges a vagyonstrukturaláshoz hosszútávon értő szakember alkalmazása is.⁹⁸ A *nem üzletszerű bizalmi vagyonkezelés* is jelentős lehet a magánszemélyek vagy vállalkozások vonatkozásában. A jelenlegi tapasztalat Karagich szerint, hogy a családi vállalkozást tulajdonló magánszemélyek jellemzően maguk lennének a bizalmi vagyonkezelők saját vagyonukat tekintve.⁹⁹

Az *üzletszerű bizalmi vagyonkezelést* illetően Magyarországon jelenleg két bizalmi vagyonkezeléssel foglalkozó gazdasági társaság (zrt.) szerepel a Magyar Nemzeti Bank mint felügyeleti szerv nyilvántartási adatbázisában,¹⁰⁰ tevékenységüket a Bvktv. 3. § (2) bekezdésére alapozva.¹⁰¹

9. ÖSSZEGRZÉS

A bizalmi vagyonkezelés beillesztése az új Polgári Törvénykönyvbe előtérbe helyezett több, a magyar jogi szolgáltatások piacán korábban csak marginálisan ismert és gyakorolt szolgáltatást, valamint azok közül is az egyik legjelentősebbet, a *vagyontervezést*.¹⁰² Egyértelműen megállapítható, hogy az 1959. évi Ptk. alapján

⁹⁶ ILLÉS ISTVÁN: „Irány a bizalmi vagyonkezelés! – Az offshore pénzek hazajöveteléről” *Figyelő* 2013/14. 28.

⁹⁷ MENYHEI ÁKOS: „A bizalmi vagyonkezelés és a privatbanki szolgáltatók együttműködési lehetőségei” *Privatbanki Piac Magyarország* 2013. tél, www.step.org/sites/default/files/Branches/Resources/Hungary/140221_PB_TAN_STEP.pdf.

⁹⁸ „Interview with István Karagich and Ákos Menyhei about the private banking and fiduciary industry in Hungary” *Private Banking* [a Napi Gazdaság és a Blochamps szakmai kiadványa] 2013. 15, www.step.org/sites/default/files/Branches/Resources/Hungary/131101_PB_KULONSZAM.pdf.

⁹⁹ NAGY (21. lj.).

¹⁰⁰ 2015. június 25-ei állapot szerint, felugyelet.mnb.hu/bal_menu/piaci_szereplok/kereso/kereses?ktasearch_value=&ktasearch_label=&ktasearch_prev_value=&pmod=simpleSearch&n=bizalmi&st=0&i=&a=1&x=0&y=0.

¹⁰¹ A bizalmi vagyonkezelő vállalkozás főtevékenységként csak bizalmi vagyonkezelést végezhet, melléktevékenységként pedig a bizalmi vagyonkezelési kötelezettség teljesítéséhez szükséges, azzal közvetlenül összefüggő tevékenységet végezhet.

¹⁰² MENYHEI (97. lj.).

nem volt lehetséges, hogy a felek pusztán a szerződési szabadság elvéből fakadóan ilyen, *harmadik személyekre is kiható jogintézményt* hozzanak létre.¹⁰³

A szerződés sajátosságait görcső alá véve felerősödik az a megállapítás, hogy a bizalmi vagyonkezelés törvényi szabályozásával egy olyan új jogintézményt hoztak létre, melyben a társadalmi igény és a jogalkotói szándék találkozásával lehetőség mutatkozhat egy új üzletág kialakítására. Tekintettel a jogintézmény előnyeire (gondolva itt a konstrukció kedvezőbb adó- és illetékszabályaira is), szükségesnek mutatkozik vagyonkezelői feladatokkal foglalkozó, a vagyonkezelő kiemelt szerepét betölteni képes szakemberek megjelenése, ugyanakkor nyilvánvalóan nem tulajdonítható mégsem akkora jelentőség a vagyonkezelő személyének és szakértelmének, amikor a vagyonrendelő marad a kezelője saját vagyonának.

Összességében elmondható, hogy a *törvény támogatja a bizalmi vagyonkezelési szerződések létrehozását*. A jogszabály tartalmaz kógens rendelkezéseket, azonban a szabályozást vizsgálva megállapítható, hogy az eltérést nem engedő szabályokat a szerződő felek védelme érdekében rögzítették, garanciális funkciót szolgálnak, így nem értelmezhetőek a szerződési szabadság korlátozásaként. Fontosnak tartom, hogy a jogintézmény többszörösen hangsúlyozott bizalmi jellegét a jogszabály tükrözze a személyekhez kapcsolódó garanciális szabályokban, amely követelménynek a törvény álláspontom szerint eleget is tesz a vagyonkezelőt illetően. A jogintézmény iránti érdeklődéstől függhet a bizalmi vagyonkezelés esetleges további szabályozása, mivel nem elegendő a jogszabályokat csupán megalkotni, azokat minden esetben a jogalkalmazók igényeihez kell igazítani.

¹⁰³ VÉKÁS–VÖRÖS (22. l.) 316.